

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

4

DİLEKÇE-İNSAN HAKLARI KARMA ALT KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

22 Nisan 2014 Salı

DİLEKÇE-İNSAN HAKLARI KARMA ALT KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

22 Nisan 2014 Salı

---0---

K O N U

2013 yılı Kamu Denetçiliği Kurumu Raporu'na Komisyon üyelerinin teklifleri doğrultusunda yapılan ilaveler üzerinde müzakere yapılması

Sayfa

1:9

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:9
Alt Komisyon Raporu Sonuç bölümü	1:5
Sıtkı GÜVENÇ (Kahramanmaraş)	5:6
Hilmi Soner ERDOĞAN (Yasama Uzmanı)	7
Kenan ALTAŞ (Yasama Uzmanı)	7:8
Korkut TÜRKYARAR (Yasama Uzmanı)	8
Evren ELVERDİ (Yasama Uzmanı)	8

Açılma Saati: 16.11

Kapanma Saati: 16.50

BİRİNCİ OTURUM

22 Nisan 2014 Salı

Açılma Saati: 16.11

BAŞKAN: Halil ÜRÜN (Afyonkarahisar)

0

BAŞKAN – Değerli milletvekili arkadaşlarım, basın mensupları, değerli uzmanlar; Alt Komisyonumuzun toplantısını başlatıyorum.

6 kişilik Alt Komisyonumuzun 5 kişisi burada, Reşat Bey de yan salonda bir toplantıya katılıyor ama biraz sonra gelecek kendisi de.

Şimdi, toplantı yeter sayımız var.

Alt Komisyonun 3'üncü toplantısını açmış bulunuyorum.

Bugünkü toplantıdan sonra bir raporu görüşeceğiz, uzmanlarımız çalıştılar. Bu rapor, **2013 yılına ait Kamu Denetçiliği Kurumu Raporu'nun özetlenmiş şeklidir ve ona bir kısım ilaveler olmuştur Komisyon üyelerimizin de teklifleriyle. En son şeklini perşembe günü bütün üyelerimize gönderdik, okumalarını tembih ettik, şimdi bunun üzerinde müzakerelerimizi yapacağız.** Alt Komisyondan bu raporu onaylar çıkarırsak Dilekçe Komisyonu ve İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun oluşturmuş olduğu ortak genel kurulda görüşülüp Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna sevk edilecek. Kısaca yapacağımız iş bu.

Şu anda üye arkadaşların ilave etmek istedikleri şeyler varsa onları alalım.

Benim önerim şu: Daha önceden verildiği için bu raporu tekrar tekrar okumamızın bir anlamı olmadığını düşünüyorum. Rapor yazılı bir şekilde sizlere tebliğ edildi ama kayıtlara geçsin şeklinde bir öneriniz olursa kayıtlara geçirebilmek için en azından sonuç bölümünü okuyabiliriz yani.

Ne diyorsunuz Sevede Hanım?

SEVDE BAYAZIT KAÇAR (Kahramanmaraş) – Siz bilirsiniz, elimizde var aslında.

BAŞKAN – Kayıt tutuluyor ya Alt Komisyon raporlarında, sadece sonuç bölümünü uzman arkadaşlara okutabiliriz eğer siz de uygun görürseniz sadece basından arkadaşlara da kısaca bir bilgi verelim diye.

SEVDE BAYAZIT KAÇAR (Kahramanmaraş) – Olur.

BAŞKAN – O zaman, Korkut Bey, siz sonuç bölümünü başlıklar hâlinde ve olabildiğince özetleyecek şekilde, kayıtlara geçmesi açısından, basınıma da bilgi olması açısından özetlerseniz...

Okutuyorum:

Ombudsmanlık sisteminin temelinde uzlaşma ve ara buluculuk pratiği vardır. Bazı şikâyetlerde, şikâyetin herhangi bir yazışmaya yer verilmeden çözüleceği kanaatine varıldığında, ilgili idare ile -telefonla veya bizzat- görüşmeler yapılmaktadır. Yapılan görüşmelerde şikâyet konusu olayla ilgili bilgi verilip ilgili idareden çözüm için işlem tesis etmesi istenmektedir. İlgili idare, şikâyet konusu olayı çözüme kavuşturması hâlinde Kurumla irtibata geçerek konunun çözüme kavuşturulduğunu bildirmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumunun bu şekilde çalışması, devlet nezdinde zayıf konumdaki vatandaşın gözünde Kurumu güçlü bir hak savunucusu hâline getirmektedir.

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komisyonunun 3/3/1992 tarihli 1992/54 sayılı, BM Genel Kurulunun 20712/1993 tarihli 48/134 sayılı kararlarıyla kabul edilen ve "İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması için Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler" adlı belgeye, diğer adıyla Paris Prensipleri'ne uygun olarak, bu alanda bağımsız ve özerk olarak çalışan iki kurum vardır: Bunlardan biri Kamu Denetçiliği Kurumu, diğeri ise Türkiye İnsan Hakları Kurumudur.

4.1. Kurumun, Kamu Kurumlarıyla İlişkilerine Yönelik Öneriler

Kurum tarafından verilen kararlar tavsiye niteliğindedir. Diğer bir ifadeyle, idareler alınan kararları uygulanabilir nitelikte görmediği takdirde, bunun gerekçesini bildirerek yerine getirmeme hakkına sahiptir. Ancak, kararların bağlayıcı olmaması, Kurum kararlarının hiçbir etkiye sahip olmadığı anlamına gelmemektedir. Zira, Avrupa ülkelerinde, tavsiye kararlarına uyma oranı yüzde 80 civarındadır, ülkemizde bu oran yüzde 21 civarındadır. Ülkemizde de bu oranın gelecek süreçte artacağı düşünülmektedir. Vatandaşın

idare aleyhine Kuruma müracaat etmesi ve bu müracaat üzerine Kurumun çalışmalar yapması idare üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Bu baskı, idarenin orta ve uzun vadede kendisini daha dikkatli bir şekilde kontrol etmesini sağlamaktadır.

Kurumun kararları tavsiye niteliğinde olup, şikâyet konusu idarelerin kararlara uyma zorunluluğu bulunmamaktadır. Buna karşılık bir yaptırım da bulunmamaktadır ki bir yaptırım olması da Kurumun kuruluş amacına aykırıdır. Ancak, idareyi Kurumun kararlarına uymaya zorlamak için, her altı ayda bir Kamu Denetçiliği Kurumunun kararlarına uyan ve uymayan idarelerin listesinin yayınlanması mekanizması geliştirilebilir. Böylece, kamuoyunun idari kurumları fikren denetemesi sağlanabilir. Bu da kamu kurumları üzerinde kamuoyu baskısı ortaya koyabilir. Nitekim, ifşa yöntemi uluslararası kuruluşlarca ülkelere yönelik olarak uygulanan bir yöntemdir ve ülkeler itibar kaybetmemek için kararlara uymaya önem vermektedirler.

İyi yönetim ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, çoğunlukla idarelerin verdikleri kararların yeterince gerekçeli, açık ve anlaşılır şekilde olmadığı, idarelerin başvuruda bulunanların talebini ilgili mercilere ilemedikleri ve talep sahibini de bilgilendirmedikleri, duruma göre de hangi mercilere başvuracaklarını açıkça belirtecek şekilde işlem yapmadıkları tespit edilmiştir.

Devlet sırrı veya ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, yetkili mercilerin en üst makam veya kurulunca açıkça gerekçesi belirtilmek suretiyle Kuruma verilmeyebilmektedir. Ancak, burada belirsiz olan konu, neyin devlet-ticari sır olup olmadığına nasıl karar verileceği hususudur. Bu belirsizlik, Kurumun bazı önemli bilgilere ulaşmasını engelleyebilir.

Mevzuata göre, ilgili merci, tavsiye kararı doğrultusunda tesis ettiği işlemi, aldığı önlemi veya tavsiye edilen çözümü uygulanabilir nitelikte görmediği takdirde, bunun gerekçesini otuz gün içinde Kuruma göndermek zorundadır. Ancak, burada üzerinde durulması gereken, idare tarafından tavsiye kararına uyulmamasının nedeni olarak gönderilen gerekçenin yetersiz ya da tatmin edici olmadığı kanaatine Kurum tarafından varılırsa, bu durumda ne yapılacağıdır. Böyle bir durumda yapılacak olan işlem açıklığa kavuşturulmalı ve iki devlet kurumunun çatışır görünen kararları uzlaştırılarak tek karar hâline getirilmelidir, bunun için gerekiyorsa Kurumun yetkisi genişletilebilir.

4.2. Kamu Denetçiliği Kurumunun İşleyişine Yönelik Öneriler

Kurum tarafından verilen 6.097 kararın 64'ünün tavsiye kararı olduğu görülmektedir, bu rakam oransal olarak yüzde 1'e tekabül etmektedir. Bu oran düşük olmakla birlikte, kanaatimizce ilerleyen yıllarda bu oranda artış olacaktır. Diğer yandan, kararların sayısal çokluğundan ziyade, önemli olan kararların niteliğidir.

Vatandaş ile devlet arasında ara bulucu rolü oynayan Kurum, konumu gereği idarenin aksayan yönlerini görebilmektedir. Bu sebeple Kurum, idarenin daha iyi hizmet verebilir hâle gelmesi konusunda zaman içinde çeşitli görüş ve kanaatlere sahip olacaktır. Kamu Denetçiliği Kurumunun bu yönü çok önemlidir, kamunun yeniden yapılandırılması çalışmalarında Kurum görüşleri önem arz etmektedir. Anlatılanlar doğrultusunda, kamunun yeniden yapılanması durumunda, Kurumdan bilgi ve görüş alınmalıdır.

Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerin işaret ettiği ihlal iddialarını ele alma mekanizmalarının olmazsa olmaz kısıtları, bağımsız, etkili ve süratli olmalarıdır.

Bu unsurlardan etkinlik ve süratin sağlanması, insan hakları ihlalleri iddialarının denetiminde görev-yetki karmaşasının önlenmesi, vatandaşların hangi Kuruma başvuracakları konusunda net bilgiye sahip olmaları ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından, insan hakları alanındaki şikâyetlerin tek bir bağımsız kurum tarafından kabul edilmesinin faydalı olacağı mütalaa edilmektedir.

Başvuruların Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından değerlendirilmesi, insan hakları alanında çalışan diğer kurumların ise denetleme, raporlama şeklinde çalışmalar yapması önerilmekte, böylece, yetki ve görev karmaşasının önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Bu tespit son derece doğru olup birden fazla kurumun benzer işleri yapması, kurumların çok iş yapma, ama bir işi derinlemesine inceleyememe sonucunu doğurmaktadır.

Bu anlamda, kurum, idareye yönelik şikâyetleri inceleyen ve sadece bununla görevli bir merci hâline getirilmeli, böylece, diğer insan hakları kurumlarının resen inceleme ve raporlama faaliyetlerinde bulunmaları düzenlenerek, etkili bir denetim ve kaynakların etkin kullanımı sağlanabilecektir.

Ayrıca, bu tespit karşısında kurumun, Kamu Başdenetçisine veya görevlendireceği kamu denetçilerine resen inceleme yetkisinin verilmesi talebi uygun görülmemektedir. Zira, bu yetkiyle kurumlar arası yetki ve görev çatışması katlanacaktır. Resen inceleme yetkisine sahip kuruluşlar -İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, İnsan Hakları Kurumu ve benzeri- zaten bulunmaktadır. Bir de bu kurumun benzer yetkilere sahip olması, kamu kaynaklarının israfına yol açabileceği endişelerine neden olmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumunun yeni kurulmuş olmasından kaynaklı bilinirlik sorunu bulunmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde, geçmiş uzun yıllara dayanan Ombudsmanlık/Kamu Denetçiliği Kurumu, ülkemizde henüz çok yenidir. Bu bakımdan, toplumdaki bilinirliği istenilen seviyede değildir. Vatandaşın, idarenin haksız eylem ve işlemleri karşısında önemli bir başvuru mekanizması olan bu kurumun, toplum nezdindeki bilinirliğinin artırılması ve tanıtımının sağlanması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu minvalde; paneller, konferanslar düzenlenmesi, medya organları, STK'lar, üniversiteler ve benzeri kurum, kuruluşlar ile toplantılar yapılması, tanıtım filmleri ve kamu spotlarının hazırlanması akla gelen öncelikli çözüm önerileridir. Kurumun bu sorunu aşmak için tanıtım faaliyetlerine ağırlık vermesi yerinde olacaktır. Halk nezdinde "denetçi" kelimesinin oluşturduğu yanlış algı sorunu bu şekilde aşılabilecektir. Çağrı merkezi kurulması, alo Kamu Denetçiliği Kurumu hattı kurulması, televizyonlarda bilgilendirme spotların yer alması da bu sorunun aşılmasında yardımcı olabilecektir. Benzer şekilde, kamu kurumlarında da kurumla ilgili bilgi eksikliği bulunmaktadır. Bu bakımdan, kamu kurumlarında da bilgilendirme faaliyeti yapılmalıdır. Kurum, ilgililerin başvurusu üzerine veya resen hareket ederek, toplumsal genellik arz eden ve idareyle göstericiler arasında potansiyel çatışma ihtimali bulunan alanlarda -1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü kutlamaları, 21 Mart "Nevroz" günü kutlamaları ve benzeri- ara bulucu sıfatıyla girişimlerde bulunması hususunda teşvik edilmelidir. Kamu Denetçiliğinin yetki bakımından yetersiz kaldığı veya tavsiye kararlarına uyulmadığı hususlarda, konu bir raporla Karma Komisyonun gündemine getirilmelidir.

Kurum içi iş paylaşımının gözden geçirilmesi ve gerekiyorsa bir hiyerarşi kurulması yerinde olacaktır. Rapordaki iş yüküyle ilgili sayısal verilere bakıldığında büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. İş yükünün dengelenebilmesi için iş paylaşımı gözden geçirilebilir.

Kurum yetkilileri için performans kriterlerinin belirlenmesi, seçilmiş yetkililerin performansının seçenler tarafından değerlendirilebilmesine imkân tanınması bakımından yerinde olacaktır.

BAŞKAN – Burada bir çelişki yok mu? Biraz önce, kurumun işleyişiyle ilgili şeyde "Resen yetki verilirse kurum kargaşaya girer. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ve İnsan Hakları Kurumunun zaten resen inceleme yetkisi var." diyorsun ama burada da geliyoruz diyoruz ki: "Kurum, ilgililerin başvurusu üzerine veya resen hareket edilerek toplumsal genellik arz eden konularda..." Yani burada şunu mu demeye çalışıyorsunuz Korkut Bey? "Resen yetki vermeyelim ama toplumsal olay olursa Kamu Denetçiliği girsin." gibi bir düşünce çıkıyor. Yani "Bu, çelişki değil." diyorsun.

YASAMA UZMANI KORKUT TÜRKYARAR – Çıkartabiliriz efendim.

BAŞKAN – Takdir Komisyon üyelerimizin. Bu, benim dikkatimi çekti.

İsterseniz devam edelim. Devam edelim mi?

ZİVER ÖZDEMİR (Batman) – Evet, devam edelim.

BAŞKAN – Evet, devam edelim.

Devamını okutuyorum:

4.3 Mevzuat Değişikliği Önerileri

Kurum mevzuatında değişiklikler yapılarak, kurumun daha verimli ve etkin çalışması noktasında, kurumun çeşitli önerileri olmuştur. 2013 Yılı Yıllık Raporu'nda 6328 sayılı Kanun'da yapılması istenen değişiklikler şöyledir:

Nezaket, haklı beklentiye uygunluk, eşitlik, açık ve gerekçeli karar gibi iyi yönetim ilkelerine yer verilmesi,

Özel hukuk tüzel kişilerinin kanunda açıkça tanımlanması,

Kamu Başdenetçisi veya görevlendireceği kamu denetçilerine resen inceleme yetkisinin verilmesi,

Kamu Başdenetçisi veya görevlendireceği kamu denetçilerine yerinde inceleme yetkisinin verilmesi,

Özgürlüğünden yoksun kişilerle yapılan her türlü görüşmenin -yazılı veya sözlü- gizliliğinin teminat altına alınması,

Kuruma herhangi bir dilde şikâyet başvurusu yapılabilmesine olanak tanımak suretiyle, başvuru hakkının kapsamının genişletilmesi,

Yabancılar tarafından yapılacak başvurularda sadece pasaport numarasının aranması şartından vazgeçilmesi,

İdari başvuru yollarının tüketilmesi şartının kolaylaştırılması,

İlgili kurumca açılan soruşturma hakkında kuruma bilgi verilmesinin ilgili maddede düzenlenmesi, ayrıca, mutlak hukuka ve kanuna aykırılık hâllerinde Başdenetçi veya denetçilerin ilgililer hakkında idari ve adli yönden işlem yapılmasını da isteyebilmesi,

Verilmeyen ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgelerin de Başdenetçi veya görevlendireceği denetçi tarafından yerinde incelenebilmesinin sağlanması,

Bilirkişi, tanık masrafları ve ücretleri konusunun yeniden düzenlenmesi,
Kamu Başdenetçisine Anayasa Mahkemesine başvuru ve adli, idari yargıda dava açabilme hakkının verilmesi,
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye'ye karşı açılan davalarda, Adalet Bakanlığının Kamu Denetçiliği Kurumunun görüş ve önerilerini göz önünde bulundurmasının sağlanması.

Bu taleplerin yanında kanunda, Başdenetçi ve denetçilerin idari soruşturma, kovuşturma, görevden alma, görevinin sona ermesi hâllerinin de düzenlenmesi gerekli görülmektedir. Denetim mekanizmasının prosedürünün öngörülmemiş olması kanundaki önemli bir eksikliktir.

Öte yandan, raporda, Kamu Başdenetçisine seçimlik bir yetki olarak kamu yararı görmediği şikâyetleri incelememe yetkisi verilerek kurumun kaynaklarının etkin ve verimli olarak değerlendirilmesinin sağlanması talep edilmektedir. Kanaatimizce bu talep makul görünmekle birlikte, sonuçları bakımından sakıncalar da doğurabilecek niteliktedir. Uygulamada bazı makul şikâyet başvurularının bu gerekçeye dayanılarak incelenmemesi gibi bir durum ortaya çıkabilir. Bu durumda, bu sakıncayı ortadan kaldırmak için; kamu yararı görülmeyerek incelememe kararı alınan şikâyetler hakkında, incelememe kararının gerekçesinin yazılması bir çözüm olarak sunulabilir.

Menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişilerin kuruma başvurabileceği düzenlenerek, kural olarak herhangi bir menfaati ihlal edilmeyen kişilerin gereksiz ve gayriciddi başvurularının önüne geçilmesi talebinin de uygun olmayacağı kanaatini taşımaktayız. Zira, bu durumun hak arama kapasitesini daraltabileceği endişesi hasıl olmuştur. Herhangi bir menfaati ihlal edilmemiş ancak şahit olduğu bir haksızlık için kuruma başvurmak isteyen vatandaşın önünün kesilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Kurumun önerisi doğrultusunda yapılan işlem veya eylemden dolayı ilgili mercie veya görevlilere sorumluluk yüklenmemesi talebinin de bazı sakıncalı yönleri söz konusu olabilir. Kurumun tavsiye kararını uyguladığı için hiçbir sorumluluk sahibi olmayacağı güvencesi ile hareket eden bir idarecinin, daha üst amirleri ile çatışabilmesi ihtimali ortaya çıkabilecektir.

Kamu Başdenetçisi/kamu denetçilerine dokunulmazlık verilmesi ve Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçileri ile uzmanlara ilişkin hakların hâkimlerle eşitlenmesi talebinin yeterince tatmin edici bir gerekçe ile gerekçelendirilmediği görülmektedir. Kamu Başdenetçisi/kamu denetçilerinin dokunulmazlığının olmamasının nasıl bir eksiklik oluşturduğu anlaşılamamıştır. Diğer taraftan, Kamu Başdenetçisi/kamu denetçilerine hâkimlikle eş değer hakların verilmesi değerlendirilebilir bir konu olmakla birlikte, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcılara, kurumun daha cazip hâle getirilmesi ve daha nitelikli personel istihdam edilmesi gerekçesi ile hâkimlikle eş değer hakların verilmesinin talep edilmesi, 666 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin üst kurullar dâhil kamudaki tüm uzman ve uzman yardımcılar için öngördüğü eşit ücret politikasıyla uygun düşmemektedir. Çünkü bu önerinin kabul edilmesi durumunda, kamudaki başka kurumların da kurumun daha cazip hâle getirilmesi ve daha nitelikli personel istihdam edilmesi gerekçesi ile kendi personelleri hakkında yeni haklar talep etmesinin gündeme gelmesi ihtimal dâhilindedir.

Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulmasıyla, TBMM Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun çalışma şeklinin değiştirilerek farklı bir konumda konumlandırılmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü bu kurumlara yapılan başvuruların büyük çoğunluğunun aynı olduğu ve çözüm süreçlerinin de benzer olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle, TBMM İktüzüğü'nde ve Kamu Denetçiliği Kanunu'nda değişiklikler yapılarak Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlıklarına kendisine gelen dilekçelerden, bireysel nitelik taşıyanları Kamu Denetçiliği Kurumuna yönlendirme yetkisinin verilmesi gerekmektedir. Bu aşamadan sonra Dilekçe Komisyonunun ilgileneceği dilekçeler, toplumsal nitelik taşıyan, geniş kesimleri ilgilendiren konularla sınırlı olacaktır. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ise denetleme ve raporlama faaliyetlerine yoğunlaşarak kendisine yapılan her başvuruyu -ki bunların büyük bir bölümü insan hakları alanı dışındadır- incelemek zorunda kalmayacak, görev alanına girenleri dikkate alacaktır.

Bu teklif hayata geçirildiğinde, örneğin, bir kişiye kesilen haksız trafik cezası gibi bireysel nitelikli bir konu ile ne Dilekçe Komisyonu ne de İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ilgilenmeyecek, Kamu Denetçiliği Kurumuna havale edecektir. Hem Dilekçe Komisyonu hem de İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, alt komisyonlar marifetiyle, genel nitelikli konularda detaylı incelemeler yapabilecektir. Böylece, Dilekçe Komisyonunun çok daha detaylı ve verimli raporlar ortaya koyarak sonuca ulaşma kabiliyeti artırılmış olacaktır.

Halk avukatlığı yapan kurumun, şikâyetleri değerlendirip, hakkaniyete göre her iki taraf için tatmin edici çözümler bulması esastır. Bu bakımdan, kurum, vatandaşın avukatlığını yaparken toplumun genel çıkarlarıyla uyumlu çözümler üretmelidir, bu ise kurumun esnek hareket etmesini sağlayacak mekanizmalarla sağlanabilir.

Kurumun daha aktif ve verimli görev yapabilmesi için gerekli olan yasal değişiklikler řu şekilde sıralanabilir:

- 1- Kurum, hakkı ihlal edilen mağdurların ilk ve en etkin başvuru merci olmalıdır. Bu yönüyle yasama bünyesindeki komisyonların iş yükünü azaltarak daha etkin bir başvuru yolu oluşturulmalıdır.
- 2- İyi yönetim ilkeleri belirlenerek, idarenin bu doğrultuda iş ve işlem yapması sağlanmalıdır.
- 3- İdarenin denetimi geniş tutulmalı, eylem, işlem, tutum ve davranışları denetime dâhil olmalıdır.
- 4- Kurum kararlarının idare tarafından uygulanması durumunda, sadece işlemin başlatılması bakımından hukuki sorumluluk söz konusu olmamalı, kurumun kararları belli bir mekanizma dâhilinde sanki mahkeme kararı gibi uygulanabilmelidir.
- 5- Kararların uygulanıp uygulanmadığına ilişkin takip mekanizmasının kurulması gerekmektedir.
- 6- Kurumun, TBMM'ye veya Anayasa Mahkemesine –yani bunun ikisinden birisini seçmemiz gerekiyor- başvurup farklı yorumlanan kanun maddelerinin yorumunu isteme yetkisinin olması, mevzuatın farklı uygulanmasından kaynaklanan mağduriyetlerin giderilmesine yardımcı olacaktır.

7- İnsan haklarıyla ilgili ihlalleri incelemeye tek bir merkezin yetkilendirilmesi, hakkı ihlal edilen kişinin muhatabının belli olması bakımından elzemdir. Ayrıca, bu şekilde yetki karmaşası ve mevzuattaki karmaşıklık da giderilmiş olacaktır.

8- Kurum kararlarının bağlayıcı olması, kararların uygulanması idarenin keyfiliğine bırakılmamalı, ancak ciddi bir gerekçenin yazı ile bildirilmesi ile bu tür bir kararın uygulanmaması öngörülmalıdır.

4.4. Kamu Denetçiliği Kurumunun Bundan Sonraki Raporlarına Yönelik Öneriler

Kurumun raporlarında daha ayrıntılı mali bilgilerin bulunması yerinde olacaktır. Şeffaf yönetim anlayışının en önemli enstrümanı şüphesiz mali raporlardır. Bu raporun denetleyici yapı olan TBMM'ye sunulması ise şeffaf anlayışın ötesinde hesap verilebilir yönetim anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, kurumun bütçesi, harcamaları, harcamaların gerekçeleri ayrıntılı şekilde raporlanmalıdır.

Raporda yapılan uluslararası ziyaretlere ilişkin bilgilere yer verilmesi yerinde olacaktır. Bu ziyaretlerin tarih ve yer bilgilerini aşkın olarak, kimlerle görüşüldüğü, hangi konuların ele alındığı, hangi görüşlerin ülkemizde uygulama olanağı olabileceği gibi bilgilere yer verilmelidir. Ayrıca, uygulanan protokol kurallarının raporlanması, uygulanan protokolün bilinmesini ve daha sonraki çalışmalarda mütakabiliyet ilkesinin uygulanabilmesini sağlayacaktır.

4.5. Kamu Denetçiliği Kurumu Hakkında Dilekçe Komisyonuna Yapılan Şikâyetler

Dilekçe Komisyonuna, Kamu Denetçiliği Kurumunun tutum ve işlemlerine ilişkin şikâyet dilekçeleri gelmektedir. Şikâyet dilekçelerinin bazıları...

Kurumun kendisi hakkında yapılan şikâyetleri dikkate alarak bu konuda gerekli çalışmaları yapması, mevzuata göre gerekenleri yapmış ise bu durumun vatandaşları ikna edici bir tarzda iletilmesi önerilmektedir.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Korkut Bey.

Şimdi, bizim komisyonumuzun görevi, kamu denetçiliğinin yıl sonunda TBMM'ye sunmuş olduğu bu büyük kitapçığı Genel Kurula sunulabilecek hâle getirmektir. Bunu sağ olsunlar uzman arkadaşlar çalıştılar, sizlere daha önce verdiğimiz şu metni oluşturdular, sizlerden de katkı beklediler. Şu anda hâlâ daha geç değil, hâlâ daha katkınız olursa hazırız düzeltmeye, ilave etmeye, etkilemeye. Sonuç bölümünü ben burada okuttum, eğer tamamına gerek olursak...

Şimdi, burada hem bu raporu özetliyorlar hem de bizim bu komisyonumuza Sayın Baş Denetçinin ve denetçi arkadaşlarımızın sunmuş oldukları raporları özetliyorlar. Sonuç itibarıyla, kısaltı kısaltı ancak bu kadar bir şey kısaltabildik. Dilekçe Komisyonu ve İnsan Hakları İnceleme Komisyonundan oluşan Genel Kurulumuza bu raporu sunacağız eğer olur verirseniz.

İlavelerinizi, düşüncelerinizi de alalım.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Çelişki var orada Başkanım, düzeltelim.

BAŞKAN - O birisi sadece.

Şunun için: Zaten, bunu Genel Kurula da sunacağız, bizim raporumuz Genel Kurulun da değerlendirme hakkı var.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Bu konuyu özellikle sorayım Başkanım.

BAŞKAN - Sitki Güvenç Bey, buyurun.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Yani, denetlemenin daha çok kurumun raporuyla ilgili olması gibi geldi bana da. Yani kurumun işleyişle ilgili rapor daha ağırlıklı. Aslında bu kurumun sonuç olarak bize sunduğu bir rapor var, onunla ilgili ek bir şey yok gibi geldi bana.

BAŞKAN - Bununla ilgili içeride var.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – İçeride var mı, tamam.

BAŞKAN - Var.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Sonuç kısmı tamamen kurumun işleyişle ilgili...

BAŞKAN - Biz sonuç, görüş ve önerileri yazdık.

Şöyle: İlk başlangıç bölümünde siz burada değil miydiniz? 4'ten başladık...

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Buradaydım.

BAŞKAN - Raporlama şekline de en son bölümünde "Rapora şunları şunları da ilave edin..." diye bunlar olduktan sonra.

Mesela, bir tanesi çok ilginç, diyor ki: "Bak, bu kadar yerlere gidiyorsunuz geliyorsunuz –raporda yazıyor işte 'Şuraya gittik, bu ülkeye gittik, şunu yaptık.' diyor- bu ülkelere giderken size ne tür bir protokol uyguluyor bu ülkeler? Bunları lütfen kayıtlara geçirin." Ben böyle anladım, doğru mu? Kayıtlara geçirsinler ki bizim ülkemizde de bu protokol uygulansın diye.

Bunun dışında, zaten, değerli komisyon üyeleri, bu kurum daha bir yılını bile tamamlamadı, geçtiğimiz yıl Mart ayında başladı, ilk defa böyle bir rapor yayınlanıyor, ilk defa sunuldu. Biz yine şunun farkındaydık: Hem bizim komisyonumuzun Başkanı hem de İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanımızla yapacağımız bu işlemler bir gelenek oluşturacaktı, biraz da bunun için yoğun tuttuk.

Aslında, hiç bu toplantıları yapmadan, Sayın Baş Denetçiyi hiç dinlemeden, diğer denetçileri dinlemeden yazılı rapor üzerinden de biz bunu özetler, gördüğümüz eksiklikleri de yazar, Genel Kurula sunabilirdik. Ancak böyle bir çalışmanın yapılmasını demokrasinin millete vekaleten millet hakkının kontrolü, denetimi veya incelenmesi, yönlendirilmesi noktasında bir imkân hazırlayalım düşüncesiyle böyle yoğun bir çalışmaya girdik, bütün bu çalışmalardan sonra da bu rapor çıktı. Eksiklikleri söylüyoruz, zaten, nihayetinde bir rapordur, genel görüşme yöntemiyle görüşülecektir Genel Kurulda. Muhtemelen ya İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı ya Dilekçe Komisyonu Başkanı ya da ikisi birlikte kısa kısa birer sunum yapacaklardır, onun dışında oylanması filan yok bu raporun yani genel görüşme yöntemiyle görüşülüp geçecek.

Kaldı ki, ilk defa uygulandığı için eksikliklerin çıkması da son derece doğaldır. İşte, hem Baş Denetçi hem diğerleri birtakım taleplerde bulunuyorlar, o taleplere karşı da bizim uzmanlarımız görüşlerini koydular.

Mesela, bu hâkim baş denetçi ve denetçiler hâkimlerle eşit hâle gelsinler, onların dokunulmazlıklarından faydalansınlar diyor. Uzmanımız burada karşı çıkıyor ama sizler eğer istiyorsanız "Bunlara hâkimlik statüsü verilebilir." diye bir tavsiye cümlesi yazabiliriz yani.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Yok, yok, olur mu Hocam?

BAŞKAN - Veya işte uzmanlarla ilgili... Zaten bizim uzmanımız da sizlerle görüşerek böyle bir kanaate vardı muhtemelen. Baş Denetçiye tavsiye kararı veriliyor, tavsiye kararı veren bir yere nasıl hâkimlik teminatı vereceksiniz?

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Hayır, idareyi de rahat bırakmak lazım, yani idare de iş yapacak. Her şey bildiğin gibi değil ki orada, her şey mevzuatla da yürümüyor, teamüller var, şeyler var. Dolayısıyla, böyle, denetim raporunun kesin mahkeme kararı gibi uygulanması çok doğru olmaz Hocam.

BAŞKAN - Yok, o değil, kendi çalışanlarına teminat istediler, biz de onlara "Hayır." diyoruz. Hayır, uzmanlara da istediler cazip hâle gelsin diye...

YASAMA UZMANI HİLMİ SONER ERDOĞAN – Sayıştay denetçilerinde olduğu gibi.

BAŞKAN – Siz o sunumlarda var mıydınız Sitki Bey?

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Vardım.

BAŞKAN – Resmen istediler bunları.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Sayın Başkan, belki onu düşündülse bunda da bir gerçek payı olabilir, hemen hayır demeyin yani eğer hâkim...

BAŞKAN – Zaten biz bir tavsiye söylüyoruz, tabii.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Yani, orada onları bir dinlemek lazım. Sanki biraz rapor süratli bir şekilde yapılmış gibi geldi bana.

BAŞKAN – Ağabey, bu özet.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Özet, neyse işte.

Bunu biraz daha teşekküllü hâle getirmekte fayda var. Şimdi, ombudsmanlık kurumunu tam olarak halk bilmiyor, biz de bilmiyoruz, sonuçta birçok insan bilmiyor. Zaman içerisinde kurum ve kuruluşlarıyla bunlar yerleşmiş olur. Ancak, tabii, bunun da burada, kanunda bazı düzenlemelerin yapılması da gerekiyor, değil mi? Yeni kanunun ilave edilmesi lazım.

BAŞKAN – Tabii, kendisi istiyor. Kanunun eksiklikleri var.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Onunla ilgili çalışmaların da bir an önce başlaması, en azından burada çalışan insanları da bazı özlük hakları noktasıyla teşvik edilmesi lazım. Yoksa bu adam niye gelsin, çalışsın yani. Sonuçta bu da olabilir. Dolayısıyla, onları boşa düşünmeyin. Hâkim verilmesi gerekirse verilsin, ne olacak? Öyle düşünün.

BAŞKAN – Zaten, bütün bunları Reşat Bey, kanun değişikliği teklifi geldiğinde gündeme alacağız. Şimdi den çalışsak...

Bu, alt komisyon çalışmalarında siz katılamamıştınız zannediyorum.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Evet, katılamadım.

BAŞKAN – Hem başdenetçi hem de diğer denetçi arkadaşlar, hepsi bunları teker teker söylediler, Komisyonumuza anlattılar. Onların sonucunda bunlar orta yere çıktı.

İlave edilmesini istediğiniz, arzu ettiğiniz bir şey varsa raporu düzelterek ilave edebiliriz. Ya da bu raporu biz bir şekilde müzakere ediyoruz şu anda, kifayetimüzakere dersiniz de kifayetimüzakere de yapabiliriz. Zaten çok yapacağımız bir şey yok. Hemen iki gün sonra da genel kurula sunacağız. Bizler aynı zamanda genel kurul üyeleriyiz. Genel kurulda da bu işi bitirip yani Dilekçe ve İnsan Hakları Komisyonundan oluşan Ortak Karma Komisyonun genel kurulundan sonra da Genel Kurula, Türkiye Büyük Millet Medisi Genel Kuruluna indirme süremiz iki üç gün kaldı, son gün çıkaralım artık.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Kabul edelim, bitirelim bence.

BAŞKAN – Buyurun Soner Bey.

YASAMA UZMANI HİLMİ SONER ERDOĞAN – Raporu hazırladığımız zaman gözümüzden kaçmış diye düşünüyorum. 4/(1)'in birinci paragrafında ve ikinci paragrafında kurumun kararlarının sürekli tavsiye niteliğinde olduğunu hep vurgulamışız.

BAŞKAN – Doğru, yasa da öyle diyor.

YASAMA UZMANI HİLMİ SONER ERDOĞAN – 4'ün (2)'sinde ise kurum tarafından verilen kararların yüzde 1'inin tavsiye kararı olduğunu ifade etmişiz, diğer kararları...

BAŞKAN – Bu sizin dediğiniz bir şey değil ki. Burada böyle. Burada analiz var, analiz raporu var.

YASAMA UZMANI HİLMİ SONER ERDOĞAN – Orada şunu demek istiyorum: Kurumun kararlarının yüzde 1'i tavsiye niteliğinde ama diğer çoğunluk neyle ilgili olduğunu pek vurgulamamışız, orası gözümüzden kaçmış.

BAŞKAN – Ben biliyorum, ben bunu inceledim yani. Daha inceleme aşamasında, çoğu eksik evrak. Eksik evrak istiyorlar, gönder, gel, bitirememişler. Yani, şimdi, martın sonunda başladı ya bunlar şikâyet dilekçesi kabul etmeye. Kendileri de burada söylediler, Hilmi Bey, sen buradaydın, değil mi dinledin arkadaşları “3 defa yer değiştirdik.” diyorlar. Zaten bir senenin üç ayında çalışmamışlar, sonraki, geriye kalan dokuz ayda da 3 defa yer değiştirdi kurum yani.

YASAMA UZMANI HİLMİ SONER ERDOĞAN – Kurumun gönderdiği raporda yüzde 37'si yani kurumun vermiş olduğu kararların yüzde 37'sinin gönderme kararı, yüzde 35'inin incelenemezlik kararı olduğu, yüzde 1'inin de tavsiye kararı olduğu... Ben de şunu demek istiyorum: Biz paragrafımızda küçük bir bölümü ifade eden yüzde 1'i anlatmışız ama yüzde 37, yüzde 35 gibi başka...

BAŞKAN – Yani, edilebilir, ilgili olanlar biliyor, bu raporu ben mümkün olduğu kadar okumaya çalıştım. Bunu da şeye veriyorum, kurum daha yeni çalışıyor, daha yeni yeni tamamlıyor evraklarını. Yani, dokuz aylık bir çalışmasını inceliyoruz. Nihayetinde bu rapor 30 Aralık tarihi itibarıyla, ondan sonraki inceleme için.

İlave edebiliriz Ziver Bey...

ZİVER ÖZDEMİR (Batman) – Olabilir yani.

BAŞKAN – O bilgileri de ilave etmek suretiyle onaylayalım diyelim, geçelim.

YASAMA UZMANI KENAN ALTAŞ – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

YASAMA UZMANI KENAN ALTAŞ – Naçizane katkı olması bakımından Başkanım, bu çelişkiyi ben de mühim gördüm. Resen yetkiyi hem zararlı görüyoruz hem de o son paragrafta buna vurgu yapılıyor. Sanırım, alt komisyonun, sizlerin burada hasıl olmasını istediğiniz husus, toplumsal olaylarda başdenetçinin bir arabulucu olması. Dolayısıyla “Resen yetkisi olmasın fakat çok önemli toplumsal hususlarda çatışma ihtimali doğacaksa arabulucu sıfatıyla hareket etsin.” deniyor. Dolayısıyla da bu, ilgililerin

başvurusu üzerine veya resen hareket edilerek ibaresi çıkarılırsa ve en sona da "toplumsal" falan dedikten sonra "...arabulucu sıfatıyla girişimlerde bulunması hususuna imkân verilmelidir." denilirse maksat hasıl olabilir. Yani; resen hareket etmesin ama potansiyel çatışma ihtimali olan toplumsal olaylarda bu imkân verilsin.

BAŞKAN – Arabuluculuk yetkisi yok yasadaki zaten bizim kurumumuzun, değil mi?

YASAMA UZMANI KENAN ALTAŞ – Ben resen hareket etmemesi hususuna katılıyorum. Çatışma ihtimalini artırır ama çok önemli konular da olabilir.

BAŞKAN – Bu çelişkiyi giderelim Korkut. Ben de aynı kanaatteyim zaten. Beyefendinin söylediği doğru.

YASAMA UZMANI KORKUT TÜRKYARAR – "Toplumsal genellik arz eden ve idareyle göstericiler arasında potansiyel çatışma ihtimali bulunan alanlarda -1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü kutlamaları, 21 Mart Nevroz Günü kutlamaları gibi- arabulucu sıfatıyla girişimlerde bulunmasına imkân verilmelidir. Kamu denetçiliğinin yetki bakımından yetersiz kaldığı veya tavsiye kararlarına uyulmadığı hususlarda, konu bir raporla karma komisyonun gündemine getirilmelidir."

REŞAT DOĞRU (Tokat) – "Getirilmelidir." değil de "getirilebilir" falan deseniz.

BAŞKAN – İyi, "getirilebilir" de. Başka nereye getirecek ki? Çünkü biz onun raporunu Karma Komisyon olarak inceliyoruz. Genel Kurula gidemeyeceğine göre... Ona kalırsa Başkan, Anayasa Mahkemesine gitme şeyi falan istiyor yani "Anayasa Mahkemesine müracaat yetkisi, bazı yasalar arasındaki çelişkilere..." diyor.

Arkadaşlar, zaten bu bir rapor. Bu sadece faaliyet raporunun incelenmesi konusunda rapor. Eğer bu konuda bir yasal düzenleme yapmaya karar verirse kanun koyucu yani ya bunu herhangi bir grup milletvekili teklif edecek ya da Hükümetten gelecek bu iş; nereden gelirse tasarı olarak da gelse, teklif olarak da gelse bu konu görüşüldüğünde zaten yine biz Komisyon olarak devreye gireceğiz. Bizim Komisyondan geçecek, Karma Komisyondan geçecek bu yasa.

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Bence o düzeltmelerden sonra, bu şekilde çıksın rapor, işi bitirelim.

BAŞKAN – Çıksın değil mi?

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Tabii, bence çıksın. Hiçbir sakınca yok.

BAŞKAN – Peki, bu üç dört düzeltmeyi de yapma yetkisiyle bu raporu bitiriyoruz. Redaksiyon yetkisiyle birlikte raporu onaylıyoruz, Genel Kurula sunulmak üzere bitirelim.

YASAMA UZMANI EVREN ELVERDİ – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Siz de mi söz istiyorsunuz?

Buyurun.

YASAMA UZMANI EVREN ELVERDİ – Korkut Üstadımın okuduğu sırada bir şeyi hatırlatmak istiyorum, karar verilecekti de herhâlde atlandı. Kurumun Meclise ya da Anayasa Mahkemesine kanunların yorumu hakkında... Ona bir karar verecektiniz de.

BAŞKAN – Bunu bu şekilde sunalım. Bunlar tavsiye kararlar arkadaşlar. Yani bu nedir? Sayın başkanlarımız, biz bu raporu iyi inceledik, bunu biliyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisine de başvurabilir, Anayasa Mahkemesine de. Bunun karar verileceği yer, eğer bir yasal düzenleme yapılacak olursa o komisyon ve Genel Kurul. Burada bizim karar vermemize gerek yani. Bence ikisi de doğru yani.

YASAMA UZMANI HARUN KAYNAK – Kanunları yorumlama yetkisi var mı ki? Onu da değerlendirmemiz lazım.

BAŞKAN – Bir de o var işte, bunlar ince konular.

YASAMA UZMANI HARUN KAYNAK – Ama şunu biliyoruz ki Meclisin ilk kurulduğu yıllara ait tefsir kararlarının olduğunu biliyoruz.

BAŞKAN – Şimdi, arkadaşlar, bu tartışmaya girersek... Bu teori. Biz raporumuza "TBMM ve Anayasa" diyelim, bir tane de olsun bu madde çok önemli değil, geçsin yani. Aslında, bu çok ince bir konu. Benim de söyleyeceklerim var ama işi uzatmak istemiyorum. Gündemin dışına çıkmış oluyoruz.

Redaksiyon yetkisiyle birlikte bu alt komisyon raporunun İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ve Dilekçe Komisyonundan oluşan Karma Komisyonuna sunulması hususunu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Ben bu toplantıya katkı veren bütün arkadaşlara da teşekkür ediyorum, özellikle alt komisyon üyesi arkadaşlarımıza, hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.50